

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Forsker: Danmark kan skabe store cirkulære forandringer med små puljer fra finansloven

Jørgensen, Michael Søgaard

Published in:
Altinget Miljø

Creative Commons License
Andet

Publication date:
2024

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Jørgensen, M. S. (2024). Forsker: Danmark kan skabe store cirkulære forandringer med små puljer fra finansloven. *Altinget Miljø*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

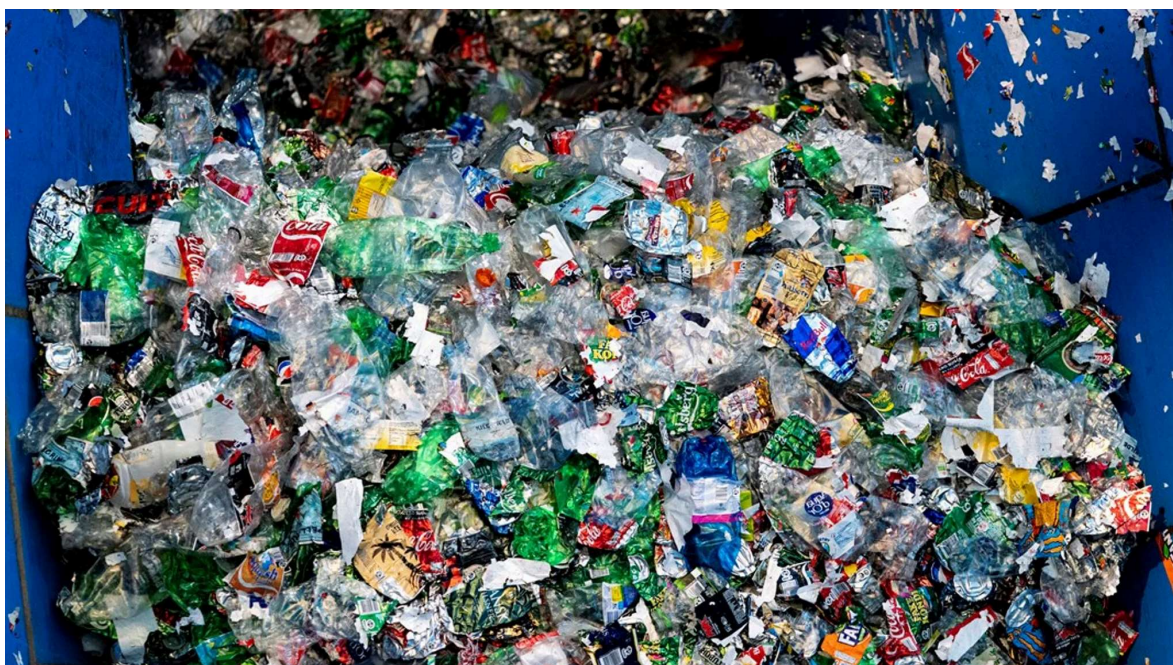
Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Debat

Forsker: Danmark kan skabe store cirkulære forandringer med små puljer fra finansloven

Der er afsat flere millioner kroner til reparation og genbrug i finansloven. Men midlerne kan bruges bedre til at understøtte udviklingen af de infrastrukturer, der kan være kimen til et cirkulært samfund, skriver Michael Søgaard Jørgensen.

Debatten om cirkulær økonomi må ændres fra primært tekniske og juridiske diskussioner om affaldsstrømme og -gebyrer til at fokusere på udvikling af det, som flere forskere kalder "cirkulære samfund", skriver Michael Søgaard Jørgensen. Foto: Ida Guldbæk Arentsen/Ritzau Scanpix

**Michael
Søgaard
Jørgensen**

Lektor, Institut for Bæredygtighed og Planlægning, Aalborg Universitet

Dette indlæg er alene udtryk for skribentens egen holdning. Alle indlæg hos Altinget skal overholde de presseetiske regler.

Vi lever i et accelerationssamfund, hvor virksomheder samt fysiske og digitale butikker hele tiden lancerer nye, mere eller mindre holdbare, produkter.

Som borgere i et accelerationssamfund ændrer vores praksis sig på grund af tempoet i lanceringen af nye produkter, og vi risikerer at udvikle en overfladisk relation til ressourcer og miljø.

Vi køber oftere nyt tøj, når moden skifter, fordi vi bliver trætte af det, vi har i klædeskabet. Vi køber nye elektriske og elektroniske produkter, når det er billigere at købe et nyt produkt end at få det repareret, fordi accelerationssamfundet ikke kan finde ud af at effektivisere reparationer.

De to puljer på den danske finanslov for 2024 på hver ti millioner kroner om året i perioden fra 2024 til 2027 til fremme af reparationer og genbrug er et udtryk for en vis opbakning i Folketinget til at ændre accelerationssamfundet og reducere danskernes ressourceforbrug og klimabelastning gennem tiltag, der "understøtter reparationer, adgang til reservedele, opdateringer og levetidsforlængelser med konkrete initiativer".

Tilskud til reparation giver ikke mening

Selvom 20 millioner kroner om året i fire år er en del penge, er det et lille beløb sammenlignet med de midler, der hvert år er afsat til tilskud til borgernes reparationer i Frankrig og Østrig.

Derfor giver det ikke mening at bruge de to danske puljer til direkte tilskud til borgeres reparationer. Midlerne ville hurtigt blive brugt, uden særlig mange havde fået gavn af dem.

“

Vi kan ikke for alvor ændre samfundets lineære og accelererede ressourcestrømme ved blot at rive det kasserede tøj i stykker.

Michael Søgaard Jørgensen

Lektor, Aalborg Universitet

I stedet bør puljerne skabe grundlag for at udvikle et mere cirkulært samfund ved at understøtte og analysere effekten af initiativer, der forlænger produkters levetid gennem reparation og øger udnyttelsen af produkter gennem deleøkonomi.

Debatten om cirkulær økonomi må således ændres fra primært tekniske og juridiske diskussioner om affaldsstrømme og -gebyrer til at fokusere på udvikling af det, som flere forskere kalder "cirkulære samfund".

Vi kan ikke for alvor ændre samfundets lineære og accelererede ressourcestrømme ved blot at rive det kasserede tøj i stykker og lave det til nye fibre, eller ved at fiske enkelte, kasserede hårde hvidevarer ud af affaldsstrømmen og undersøge, om de kan repareres – efter husstanden allerede har købt et nyt produkt.

I det følgende præsenterer jeg mine forslag til anvendelse af midler fra de to puljer. Jeg vil også nævne interessante forslag fra tidligere indlæg i debatten, som kunne udvikles med midler fra de to puljer.

Invester i et reparationsindeks

Karin Breck fra Forbrugerrådet Tænk, Arne Skov fra Repair Café Danmark og Kathrine Olldag fra Brancheforeningen Cirkulær foreslår i deres tre indlæg, at der etableres et dansk reparationsindeks – inspireret af det franske reparationsindeks.

Jeg er enig og foreslår at finansiere udvikling og administration af et dansk reparations- og holdbarhedsindeks ved hjælp af de to puljer.

Et sådant indeks kan hjælpe borgere, der overvejer at købe et nyt produkt, med at overskue markedet ved at synliggøre og sammenligne forskellige produkters større eller mindre reparérbarhed og holdbarhed.

Indekset kan blandt andet vise reparationsinitiativers erfaringer med specifikke produkter og vise, om en

reparationsvejledning findes, om reservedele er til rådighed, og hvad reservedele koster sammenlignet med prisen på et nyt produkt.

Synliggør erfaringer

Som led i at udvikle et dansk reparations- og holdbarhedsindeks er der behov for økonomiske midler til at analysere de mange tusinde reparationsdata fra de cirka 100 danske repair cafeer og andre lignende danske initiativer.

Hvis én kaffekværn af et bestemt mærke ikke har kunnet adskilles og repareres i en repair café, vil det også gælde alle de andre kaffekværne af samme type og mærke.

Derfor kan et reparationsindeks for et produkt sagtens baseres på reparationserfaringer fra få produkter.

Borgernes indtastning af erfaringer med specifikke produkter kunne som en form for citizen science blive en del af datagrundlaget for et reparations- og holdbarhedsindeks.

Michael Søgaard Jørgensen

Lektor, Aalborg Universitet

Repair cafeernes erfaringer med at reparere elektriske og elektroniske produkter samt tøj skal derefter gøres tilgængelige for danske forbrugere, som oversigter over produkters reparérbarhed og holdbarhed.

Udviklingen af et indeks bør også inddrage Forbrugerrådet Tænk, der allerede laver produkttests.

Da mange forbrugerprodukter på det danske marked produceres af multinationale virksomheder, kunne et reparations- og holdbarhedsindeks også inkludere den europæiske reparationsbevægelses Open Repair-samarbejde og dens mere end 50.000 online

reparationsdata, som også Repair Café Danmark har bidraget til.

Open repair er et internationalt modspil fra civilsamfundet til den globaliserede industri.

Kommercielle virksomheder skal også kunne tilmelde sig et dansk indeks, hvis de synliggør deres erfaringer med reparationer og holdbarhed og gør grundlaget for dem gennemsigtigt. Også borgernes indtastning af erfaringer med specifikke produkter kunne som en form for *citizen science* blive en del af datagrundlaget for et reparations- og holdbarhedsindeks.

Mit håb er, at et sådant indeks vil betyde, at detailhandlen tager de mindst reparérbare og mindst holdbare produkter ud af deres sortimenter – lige som energimærker og miljømærker i et vist omfang har påvirket hvilke produkter, der i dag udvikles og sælges.

Nogle af midlerne fra de to puljer bør anvendes til at forbedre synligheden af eksisterende kommercielle reparationsvirksomheders ved at udbygge og opdatere reparationsguiden.dk, hvor borgerne kan finde den nærmeste reparationsmulighed inden for forskellige produktkategorier.

Guiden blev udviklet for en del år siden med midler fra en tidligere pulje for "grønne ildsjæle", administreret af Miljøstyrelsen. En opdateret guide kunne udvides med oversigter over reparationscafeer og lignende initiativer.

Understøt cirkulære tøjinitiativer

Markus Hatting fra Tekstilrevolutionen pegede i sit indlæg på behovet for at støtte væksten af initiativer og forretningsmodeller inden for tøjbyttéfællesskaber, tøjabonnementstjenester og tøjreparation.

Sådanne initiativer kan reducere behovet for produktion af nyt tøj ved at forlænge tøjs levetid og øge brugen af tøjet.

Synliggørelse, rådgivning og analyse af sådanne initiativer kunne finansieres af midler fra de to puljer og tage farten af accelerationssamfundets brug-glem-og-smid-væk inden for tøj.

Kathrine Olldag fra Brancheforeningen Cirkulær pegede i sit indlæg på vigtigheden af at lære af de franske erfaringer med at modernisere ordninger for såkaldt "udvidet producentansvar".

Frankrig er imidlertid mere ambitiøs end Danmark og har vedtaget en lov for cirkulær økonomi.

Michael Søgaard Jørgensen

Lektor, Aalborg Universitet

Hidtil har sådanne ordninger primært krævet, at virksomheder inden for blandt andet batterier og elektriske og elektroniske produkter skal tage ansvar for at håndtere produkter, de har solgt, når produkterne kasseres.

I en tid, hvor vi skal forlænge produkters levetid, er det imidlertid ikke tilstrækkeligt blot at håndtere affaldet. Producentansvarsordninger i EU-landene skal nu også forebygge affald – eksempelvis ved, at produkter med længere holdbarhed betaler et lavere affaldsgebyr.

Danmark har i 2023 indført sådanne graduerede affaldsgebyrer, hvor producenter og forhandlere af elektriske og elektroniske produkter, som giver to års garanti oven i de to års lovpligtige reklamationsret, kun skal betale 80 procent af det normale affaldsgebyr.

Den økonomiske fordel er imidlertid kun få kroner per produkt, så besparelsen vil nok ikke give et økonomisk incitament for producenter og forhandlere på det danske marked til at fremme længere produktlevetid.

Frankrig er imidlertid mere ambitiøs end Danmark og har vedtaget en lov for cirkulær økonomi, hvor ordninger for udvidet producentansvar skal finansiere

fonde, der giver tilskud til ordninger for reparation og genbrug.

En analyse af grundlaget for etablering af tilsvarende fonde i Danmark – og den efterfølgende uafhængige kontrol af fondene – kunne finansieres af midler fra de to puljer.

Ved at reparations- og genbrugsordninger finansieres af producenters og forhandlers betaling til producentansvarsordninger, kommer ordningerne til at fungere som en slags kollektiv forsikring for virksomheder, når et defekt produkt skal repareres.

I dag er det forbrugeren, der dækker sig ind gennem en individuel forsikring eller ved at købe et nyt produkt.

Etabler cirkulære lokalsamfund

I en tid, hvor liberaliseringen af affaldssektoren har lavet benspænd for kommuners engagement i affaldshåndtering, er det vigtigt at anvende midler fra de to puljer til at facilitere udvikling og analyser af cirkulære lokalsamfund med fokus på affaldsforebyggelse.

Det vil sige udvikling og analyse af initiativer, der forebygger affald og reducerer forbrug gennem reparation, genbrug og deleøkonomi.

Temadebat

Kan brug og smid væk-kulturen forandres fra Christiansborg?

På den anden side af sommerferien skal regeringen præsentere et oplæg til en pulje for cirkulær økonomi og en handlingsplan, der ifølge finanslovens aftalepartier skal understøtte en ændring af danskernes forbrugsvaner.

Men hvilke konkrete initiativer kan forandre brug og smid væk-kulturen? Det spørger Altinget Miljø nu en række aktører om i en ny [temadebat](#).

Ønsker man at deltage i debatten, kan der skrives til debatredaktør [Jeppe Højberg Sørensen](#).

Sådanne lokale initiativer kan udvikles gennem samarbejde mellem kommuner, velgørende organisationer, grundejerforeninger og boligselskaber, uddannelsesinstitutioner, repair cafeer, kommercielle virksomheder og socialøkonomiske virksomheder.

Lokale initiativer som repair cafeer skal i dette perspektiv også udvikles og analyseres som initiativer, der kan skabe og styrke lokale sociale og faglige fællesskaber – og ikke alene som initiativer, der reparerer.

Også lokale initiativer, inspireret af blandt andet det flamske initiativ De Kringwinkel og deres mange genbrugs- og reparationsbutikker og succesfulde beskæftigelsesindsats, kunne få støtte fra de to puljer.

Desuden kunne udvikling af reparationsforløb på lokale skoler, inspireret af tyske og amerikanske erfaringer, finansieres. Her kan eleverne lære at reparere produkter og lære om accelerationssamfundets ressourceforbrug, om potentialerne i deleøkonomi og meget mere.

Ved at anvende midlerne i de to puljer, som beskrevet oven for, kan puljerne understøtte udvikling af infrastrukturer, der kan være kimen til et cirkulært samfund med et mindre og et anderledes forbrug og nye sociale relationer.

Det kan betyde, at vi i højere grad deler og værdsætter de ressourcer, der er "bundet" i ting, vi har anskaffet os.

Puljerne kan således være med til at ændre vores roller i samfundet fra at være passive forbrugere, der pligtskyldigt sorterer vores affald på vej hen for at købe et nyt produkt, til også at være aktive borgere i et cirkulært lokalsamfund, hvor vi udvikler sociale fællesskaber og nye jobmuligheder ved at deltage i reparations- og deleinitiativer.

**Michael
Søgaard
Jørgensen**

Se alle personer

Lektor, Institut for Bæredygtighed og
Planlægning, Aalborg Universitet

NYESTE JOB

Institutleder til Institut for
Plante- og
Miljøvidenskab

Hovedstaden 15. april

Afdelingschef til Klima og
Ressourcer i Region
Syddanmark

Syddanmark 20. marts

mandagmorgen
TÆNKETANKEN

Bliv praktikant i
Tænk tanken Ma
Morgen

Hovedstaden 26. r

SENESTE

Grønt overblik: Det skal du holde med i denne uge

Denne uge byder på topmøde om atomkraft, samråd om nordsøolien, en konference om skovrejsning og meget mere. Få dit overblik her.

Hjalte T. H. Kragesteen

Affaldsekspert forventer øget forbrug af pap med nye emballageregler, og det gavner ikke miljøet

Selvom man stadig venter på den endelige aftaletekst om EU's nye emballageregler, ser pap ud til at være undtaget centrale krav om genbrug og genanvendelse, der gælder for plastik. Det vil øge forbruget af pap, og det er ikke gavnligt for miljøet, mener affaldsekspert, som deler tre centrale pointer om vore...

Rasmus Hage Dalland

Heunicke i samråd om PFAS: Den absolut vigtigste indsats er et generelt forbud

Video

Hvor grøn er Konservatives nye leder? Her er, hvad hun sagde om landbrug, klima og miljø i valgkampen

Andreas Arp

Salg af pesticider er steget markant: Landmænd har hamstret for at undgå afgift

Rasmus Hage Dalland

Grønt overblik: Det skal du holde øje med

Daniel Bue Lauritzen

Plastindustrien frygter nye regler om emballage

Rasmus Hage Dalland

Danmarks Naturfredningsforening åbner for vindmøller i danske skove

Simon Friis Date

Vis mere

 MINISTERSVAR

VIS ALLE

Steffen Frølund spørger:

Hvad vurderer ministeren, at den optimale andel af plantebaseret fødevarerproduktion udgør i den samlede danske fødevarerproduktion?

Susie Jessen spørger:

Hvor mange af de solceller, der er sat op i Danmark, indeholder PFAS-kemikalier, der kan drive ned i landbrugsjorden?

Nick Zimmermann spørger:

Vil ministeren sørge for, at borgerne i Ølst bliver tilbudt et gennemgribende sundhedstjek som følge af Nordic Waste-skandalen?

Søren Egge Rasmussen spørger:

Er det lovligt at bruge landbrugsdiesel i traktorer eller andre landbrugsmaskiner til demonstrationer eller blokader af trafikken?

Franciska Rosenkilde spørger:

Hvordan vil ministeren gennemføre grundlæggende forandringer for at sikre at vores grundvand og drikkevand beskyttes?

MEST LÆSTE MILJØ

- 1. Grønt overblik: Det skal du holde med i denne uge**
- 2. Forsker: Danmark kan skabe store cirkulære forandringer med små puljer fra finansloven**

JOB

VIS ALLE

Instituttleder til Institut for Plante- og Miljøvidenskab

Københavns Universitet Hovedstaden

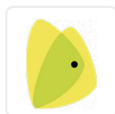
Afdelingschef til Klima og Ressourcer i Region Syddanmark

Region Syddanmark Syddanmark

Bliv praktikant i Tænketanken Mandag Morgen

Tænketanken Mandag Morgen Hovedstaden

Digital redaktør til Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening Hovedstaden